

ADAKOZÁS

1.

Antigonos királytól egy cinikus filozófus egy talentumot kért. A király azt felelte: Ez több, mint amit egy bölcsnek illik kérnie. Kért tehát egy oboloszt. A király azt felelte: Ez kevesebb, mint amit egy királynak illene adnia. Mit cselekszik tehát a szűkmarkú király? Fondorkodik és csúfolódik, és sem a talentumot, sem az oboloszt meg nem adja; mert a talentumban a filozófus kérését túlzottnak találja, az obolosban pedig önmagát látja lealacsonyítva. A cinikus ezzel próbára tette a királyt tudva és ismerve az ő fösvénységét. *Seneca*

2.

Aristotelés egy erkölcstelen, gonosz embernek alamizsnát adott, ezért a barátai megdorgálták. A bölcs így felelt: Nem a bűnössel, hanem a szükségét szenvedő emberrel cselekedtem irgalmasságot. A jó férfiú szükségben a gonoszokkal is jót tesz. E kötelesség bizonyára minden okos embert megillet. Egyébiránt gonoszból is lehet később jó ember. *Diogenés Laertios*

3.

Nagy Sándor összegyűjtött kétszáz talentumot. Hajóra sem szállt addig, míg ezt az összeget jó barátai közt ki nem osztotta. Egyiknek földeket, másoknak majort, harmadiknak várost, a többieknek más-más ajándékokat adott. A királyi jutalmakat így kiosztva, kérdezi a királyt Parmenión: Maradt-e még hátra valami a királynak?

Nagy Sándor így felelt: Igen, maradt: A remény, még több kincset összegyűjteni, és még többekkel jót tenni.

Plutarchos

4.

Severus császár egy jeles férfiúnak, ki nem állt elébe ajándékért, azt mondta: Mi az, hogy te semmit sem kérsz tőlem? Azt akarod, hogy adósod maradjak? Kérj, nehogy panaszra fakadj ellenem. – A legokosabb fejedelem azt akarta ezzel jelezni, hogy az alattvalók mindig úgy viselkedjenek az uralkodó irányában, hogy méltók legyenek annak bőséges ajándékaira. *Aelius Lampridius*

ADÓSSÁG

5.

A perzsák szerint két gyalázatos véték van az emberek között: adósság és hazugság. E két vétket ők összekapcsolták, tudniillik azért, mert ritkán van egyik a másik nélkül. Akik idegen pénz miatt lekötelezettek, napról napra ígérik, hogy tartozásaikat megfizetik, mégis adósok maradnak. Mindig ígérenk, és az ígéretet sohasem tartják be: tehát mindenkor hazudnak, bár jól tudják, hogy az ígéret tartozássá válik. *Hérodotos*

6.

Augustus, római császár, mikor egy római lovag haláláról s egyszersemind tömérdek adósságáról, melyeket, míg élt, szüntelen titkolt, tudomást szerzett; rögtön

megparancsolta övéinek, hogy e férfiú vánkosát, ha majd vagyonát elérverezik, részére akármi áron is megtartsák. Mivel ezen elcsodálkoztak, Augustus így szólt: Azért, hogy jól alhassak, szükségem van arra a vánkosra, melyen e férfiú nagy adóssága mellett is, nyugodtan alhatott. Mert nagy gondjaim miatt gyakran egész éje-
ket álmatlanul kell töltenem. *Macrobius*

AJÁNDÉK

7.

Agésilaos megverte Tissaphernést Lydiában, és többet is elpusztított a seregei közül. Már-már a vesztes király birtokát rohanta le, mikor amaz követeket küldött hozzá tömérdek pénzzel és kincsekkel, kérve őt, hogy a további háborútól álljon el. Agésilaos azonban megvetette a pénz és kincsek sokaságát, ezért azt felelte: Béke idején a köztársaságnak virít ugyan tekintélye, s annak van joga mindazt elrendelni, mit a városok csöndességére és jólétére nézve jónak és hasznosnak lát, de nem úgy van az háború idején. Nekem kedvesebb dolog, ha vi-tézeimet inkább, mint magamat gazdagíthatom. Azon-kívül nagyon helyesnek találom, ha a görögök semmi ajándékot sem fogadnak el az ellenségtől, hanem fegy-
vereikkel szerzik meg azokat. *Plutarchos*

8.

Anacreón Polycratés zsarnoktól öt talentum ezüstöt kapott ajándékba. Mikor emiatt két-három éjszakát is álmatlanul töltött, elhatározta, hogy visszaküldi azt. Csakugyan így is tett e szavak kíséretében: Tartsd meg, fejedelem, a kincset magadnak. Jobb nekem a nyugalmas szegénység, mert emiatt bátran alhatom, mint tömérdek kincs, mely miatt nem alhatom. *Acilianus*

9.

Epaminóndas szegény volt ugyan, de mikor lasón ötven talentum aranyat küldött neki, hogy azzal majd lekötelezi, s mintegy hűbéresévé teszi, azt felelte neki: Drágább az én hazám, hogysem azt pénzeden megvehetnéd. És egy honpolgártól kisebb összeget kért kölcsön, hogy útravalója legyen, azzal indult el Peloponnésosba. Itt hírül adták neki, hogy fegyvernöke sok pénzt fogadott el a foglyoktól ajándékba. Azonnal hívatta őt, s így szólt hozzá: Add ide a fegyveredet, s menj, vegyél magadnak csapszéket, melyben további életedet folytathatod; mert miután meggazdagodtál, úgysem tennéd ki magadat veszélynek értem. *Plutarchos*

10.

Epaminóndas, mikor követek jöttek hozzá, hogy pénzzel megvesztegessék, mielőtt meghallgatta volna, ebédre hívta őket, hogy asztalnál beszéljék el jövetelük okát. Ő pedig igen egyszerű asztalt terítettett, s arra kellemetlen ízű, savanyú bort tálaltatott. Midőn a követek a csiger-vackort megkóstolták, s nem éppen volt ínycuk-

re, mosolyogva így szólt hozzájuk: No, láthatjátok, az én ebédem ilyen, s az én borom nem isteni ital, de én megelégszem vele, s nem vágyom gazdagabb asztalra. Menjetek tehát, s beszéljétek el uratoknak az én egyszerű, szegény ebédemet, s adjátok tudtára, hogy aki ily szegény asztallal megelégszik, azt nem egykönnyen bírhatják árulásra. *Ioannés Stobaios*

11.

Nagy Sándor a nagyhírű, de szegény Phóciónnak száz talentumot küldött ajándékba követei által. Mikor ezek a nagy pénzösszeget átadták Phóciónnak, amaz meglepődve a nagyszerű ajándéktól, több athéni férfiú jelenlétében azt kérdezte a követektől: Ugyan mire való volna e ritka megtiszteltetés, és vajon miért? A követek a király parancsára, figyelmen kívül hagyva Phóción szegénységét, röviden és elmésen így feleltek: Mivel a mi királyunk téged igen becsületes és jó férfiúnak ismer. Mire Phóción szintén röviden és elmésen így válaszolt: Tehát engedje meg a ti uratok, hogy mindörökre az maradhassak. *Ioannés Stobaios*

12.

Mikor Alcibiadés igen szép, tágas udvart akart Sócrátésnek ajándékozni, hogy azon házat építhessen magának, a bölcs így szólt hozzá: Ó, Alcibiadés! Ha nekem szükségem volna sarukra vagy cipőkre, vajon bőrt is adnál-e nekem, melyből azokat elkészíthetném? És ha adnál, nem lennék-e nevetséges, ha elfogadnám? Ezzel a hasonlattal azt akarta mondani, hogy az istenek

ajándékai mindenkor jók és hasznosak, de az embereké többnyire haszontalanok, sőt gyakran veszedelmesek. *Erasmus*

13.

Mikor Philippos elrendelte, hogy egy erős várat ostrommal vegyenek be, s a kémek azt bevehetetlennek mondták, azt kérdezte tőlük: Vajon a vár olyan erős-e, s olyan szűk útjai vannak-e, hogy egy arannyal terhelt szamaroda nem férhet? Én úgy vélem, nincs erősség, melyet arannyal be nem lehetne venni. *Plutarchos*

14.

Alcibiadés egykor kitűnő ajándékot küldött Sókratésnek, amit a bölcs nem akart elfogadni. Felesége, Xanthippé keményen odaszólt neki, hogy egy ilyen pompás és nagyszerű ajándékot miért nem fogad el, pedig tudja, hogy az ajándék elutasítása udvariatlanság, grombaság. Erre Sókratés azt mondta: Nem tudod, hogy Alcibiadés hetykeségből, nagyképűségből küldi ezeket? – Nekünk is megvan a saját becsvágyunk. Nem jobb-e adni, mint elfogadni? *Erasmus*

15.

Diogenés, mikor Nagy Sándor csontokat küldött neki ajándékba egy tálban, hogy rágódjon azokon, azt mondta: Ez ugyan koszos eledel, s cinikusnak való, de legkevésbé királyi ajándék. *Maximus*